

ĢENERĀLADVOKĀTA PAOLO MENGOCI [PAOLO MENGOZZI]
SECINĀJUMI,
sniegti 2010. gada 9. martā¹

1. Tiesai tikai dažas reizes ir bijusi izdevība lemt attiecībā uz direktīvu par tiesisko aizsardzību biotehnoloģijā. Šī tomēr lieta ļaus tai precizēt svarīgus jautājumus saistībā ar aizsardzību, kas šajā jomā jāpiešķir Savienības ietvaros izdotajiem patentiem, kuru nozīmi šobrīd neviens vairs nevērtē pārāk zemu.

tekstā — “TRIPs līgums”), 27. un 30. pantā ir paredzēts:

“27. pants

I — Atbilstošās tiesiskās normas

Patentējamais saturs

A — TRIPs līgums

2. Līguma par ar tirdzniecību saistītajām intelektuālā īpašuma tiesībām² (turpmāk

1. Atbilstoši 2. un 3. punkta nosacījumiem patentējami ir jebkuri izgudrojumi (izstrādājumi vai darba procesi) visās tehnoloģijas jomās ar nosacījumu, ka tie ir jauni, radoši un rūpnieciski pielietojami. Atbilstoši 65. panta 4. punktam, 70. panta 8. punktam un šā panta 3. punktam patenti ir reģistrējami un patenta tiesības tiek piešķirtas bez diskriminācijas attiecībā uz izgudrojuma vietu, tehnoloģijas

1 — Oriģinālvaloda — itāļu.

2 — Apstiprināts ar Padomes 1994. gada 22. decembra Lēmumu 94/800/EK par daudzpusējo sarunu Urugvajas kārtā (no 1986. gada līdz 1994. gadam) panākto nolīgumu slēgšanu Eiropas Kopienas vārdā jautājumos, kas ir tās kompetencē (OV L 336, 1. lpp.). TRIPs nolīguma teksts tāpat ir publicēts OV L 336, 214. lpp. Urugvajas kārtā panākto starptautisko nolīgumu tekstu autentiskās versijas ir angļu, franču un spāņu valodā.

jomu un to, vai preces tiek importētas vai ražotas uz vietas. “30. pants

2. Dalībvalstis var atteikt patentēšanu tādiem izgudrojumiem, kuru komerciālās izmantošanas novēršana to teritorijā ir nepieciešama, lai uzturētu sabiedrisko kārtību vai morāli, tai skaitā aizsargātu cilvēku, dzīvnieku un augu dzīvību vai veselību; vai novērstu nopietnu kaitējumu apkārtējai videi, ar nosacījumu, ka šāds atteikums netiek pamatots vienīgi ar šo valstu likumiem, kas aizliedz šādu izmantošanu.

3. Dalībvalstis var izslēgt no patentējamo izgudrojumu saraksta arī:

- a) diagnostikas, terapijas un ķirurģiskas metodes cilvēku vai dzīvnieku ārstēšanai;
- b) augus un dzīvniekus (ne mikroorganismus) un bioloģiskus procesus augu vai dzīvnieku producēšanai, kas nav nebioloģiski un mikrobioloģiski. Tomēr dalībvalstis nodrošina augu sugu aizsardzību ar patentu vai efektīvas *sui generis* sistēmas palīdzību, vai arī ar abu šo sistēmu kombināciju. Šā apakšpunkta nosacījumi tiek pārskatīti četrus gadus pēc PTO līguma stāšanās spēkā.”

[..]

Izņēmumi attiecībā uz piešķirtajām tiesībām

Dalībvalstis var piešķirt ierobežotus izņēmumus attiecībā uz ekskluzīvajām tiesībām, ko sniedz patents, ar nosacījumu, ka šādi izņēmumi bez iemesla nerada pretrunu ar patenta parastu izmantošanu un bez iemesla neierobežo patenta īpašnieka likumīgās intereses, ņemot vērā trešo pušu likumīgās intereses.”

B — Direktīva 98/44/EK

3. Direktīvas 98/44/CE³ (turpmāk tekstā arī — “direktīva”) apsvērumos ir paredzēts šādi:

[..]

(3) tā kā efektīva un saskaņota aizsardzība visās dalībvalstīs ir būtiska, lai saglabātu

3 — Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada. 6. jūlija Direktīva par izgudrojumu tiesisko aizsardzību biotehnoloģijā (OV L 213, 13. lpp.).

un veicinātu ieguldījumus biotehnoloģijas jomā;

[..]

radīt atsevišķu tiesību aktu kopumu valstu patentu tiesību noteikumu vietā; tā kā valsts patentu tiesību noteikumi joprojām ir galvenais pamats biotehnoloģisko izgudrojumu tiesiskajai aizsardzībai, kaut arī tie jāpielāgo vai jāpapildina dažos īpašos aspektos, lai pienācīgi ņemtu vērā tehnoloģisko attīstību, kurā iesaistīts bioloģiskais materiāls, kurš arī atbilst patentspējas prasībām;

(5) tā kā pastāv atšķirības biotehnoloģisko izgudrojumu tiesiskajā aizsardzībā, ko nosaka dažādu dalībvalstu tiesību akti un prakse; tā kā šādas atšķirības var radīt šķēršļus tirdzniecībai un tādējādi traucēt pareizu iekšējā tirgus darbību;

[..]

(6) tā kā šādas atšķirības var pieaugt, ja dalībvalstis pieņem jaunus un atšķirīgus tiesību aktus un administratīvo praksi, vai tā kā dažādi attīstās attiecīgo valstu tiesu prakse, kas interpretē šādus tiesību aktus;

(7) tā kā to valsts tiesību aktu nekoordinēta izstrāde, kas attiecas uz biotehnoloģisko izgudrojumu tiesisko aizsardzību Kopienā, var izraisīt tālākus tirdzniecības traucējumus, kavēt šādu izgudrojumu rūpniecisko attīstību un vienmērīgu iekšējā tirgus darbību;

(22) tā kā diskusija par gēnu sekvenču vai daļējo sekvenču patentspēju ir pretrunīga; tā kā saskaņā ar šo direktīvu uz patenta piešķiršanu par izgudrojumiem, kas saistīti ar šādām sekvencēm vai daļējām sekvencēm, jāattiecinā tie paši patentspējas kritēriji kā visās pārējās tehnoloģijas jomās: jaunums, izgudrojuma līmenis un rūpnieciskais pielietojums; tā kā sekvenču vai daļējo sekvenču rūpnieciskā izmantošana jānorāda reģistrētajā patenta pieteikumā;

(8) tā kā biotehnoloģisko izgudrojumu tiesiskajai aizsardzībai nav nepieciešams

(23) tā kā viena pati DNS sekvenču bez funkcijas norādes nesatur nekādu tehnisku

informāciju un tādēļ nav patentējams izgudrojums;

3. Patenta pieteikumā ir jānorāda gēna sekvences vai daļējas sekvences rūpnieciskā izmantošana.”

(24) tā kā, lai atbilstu rūpnieciskās izmantošanas kritērijiem, gadījumos, kad gēna sekvenci vai daļēju sekvenci izmanto olbaltumvielas vai olbaltumvielas daļas iegūšanai, jāprecizē, kuru olbaltumvielu vai olbaltumvielas daļu iegūst vai kādu funkciju tā veic;

6. Direktīvas 9. pants ir formulēts šādi:

[..]”

4. Direktīvas 1. pantā ir paredzēts:

“Aizsardzība, ko patents piešķir produktam, kurā ietilpst vai kurš sastāv no ģenētiskas informācijas, attiecas arī uz visu materiālu, izņemot to, kas paredzēts 5. panta 1. punktā, kurā iekļauts produkts un kurš satur ģenētisko informāciju un veic savu funkciju.”

“1. Dalībvalstis aizsargā biotehnoloģiskos izgudrojumus saskaņā ar valsts patentu tiesībām. Vajadzības gadījumā tās koriģē valsts patentu tiesības, lai ņemtu vērā šīs direktīvas noteikumus.

2. Šī direktīva neskar dalībvalstu saistības saskaņā ar starptautiskajiem nolīgumiem, un jo īpaši *TRIPS* nolīgumu un Konvenciju par bioloģisko daudzveidību.”

C — Valsts tiesiskais regulējums

5. Direktīvas 5. pantā ir paredzēts:

[..]

7. Nīderlandes Patentu likumā (*Rijks-octrooiwet 1995*, turpmāk tekstā — “*ROW95*”),

kā tas tika grozīts, direktīvas 9. pants ir pārņemts šādā formulējumā:

“53.a pants

[..]

3. Attiecībā uz patentu, kas piešķirts produktam, kurā ietilpst ģenētiska informācija vai kurš sastāv no tās, ekskluzīvās tiesības attiecas arī uz visu materiālu, izņemot to, kas paredzēts 3. panta 1. punkta b) apakšpunktā, kurā iekļauts produkts un kurš satur ģenētisko informāciju un veic savu funkciju.”

II — Fakti, pamata lieta un prejudiciālie jautājumi

8. Sabiedrībai *Monsanto* kopš 1996. gada 19. jūnija ir piešķirts Eiropas patents (turpmāk tekstā — “patents”) attiecībā uz gēna sekvenci sabiedrības ražotajos sojas augos, kas tajos rada noturību pret herbicīdu, kuru tā izstrādā un tirgo ar nosaukumu “Roundup”.

9. Ģenētiski modificētus sojas augus (tā sauktā “RR soja”, proti, “Roundup ready”) audzē vairākās pasaules valstīs, bet ne Eiropas Savienības teritorijā. Ģenētiski modificētu sojas augu izmantošanas priekšrocība ir, piemēram, tāda, ka lauksaimnieki var izmantot *Roundup* herbicīdu, lai iznīcinātu nezāles, nekaitējot sojas kultūrai.

10. Argentīnā RR soja tiek kultivēta ļoti plašos apmēros un tā ir svarīga eksporta prece. Tomēr Argentīnas valsts tiesiskā regulējuma ietelmē *Monsanto* nav patenta attiecībā uz šim augam raksturīgo ģenētisko sekvenci.

11. Sabiedrības, kuras ir atbildētājas pamata lietā, 2005. un 2006. gadā importēja vairākas sojas miltu kravas no Argentīnas. Miltu analīzes, kuras pieprasīja veikt *Monsanto*, uzrādīja RR sojai raksturīgā DNS sekvenci. Līdz ar to tika noteikts, ka importētie milti, kas tika izkrauti Amsterdamas ostā un paredzēti dzīvnieku barības ražošanai, bija ražoti Argentīnā, izmantojot ģenētiski modificētu soju, attiecībā uz kuru *Monsanto* ir Eiropas patents.

12. *Monsanto* iesniedzējtiesā uzsāka tiesvedību pret sabiedrībām, kuras veica importu, jo tās bija pārkāpušas attiecīgo patentu.

13. Valsts tiesa, uzskatot, ka, lai atrisinātu strīdu, ir vajadzīga direktīvas interpretācija, apturēja tiesvedību un uzdeva Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

izpratnē DNS ir iestrādāts sojas miltos un tajos savu funkciju vairs neveic:

- “1) Vai [...] direktīvas [...] 9. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka uz tajā norādīto aizsardzību var atsaukties arī tādā situācijā kā šajā tiesvedībā, kad produkts (DNS sekvenca) ir Eiropas Savienībā ievestā materiālā (sojas miltos) un apgalvotā pārķāpuma brīdī savu funkciju neveic, bet ir veicis iepriekš (sojas augā) vai arī, iespējams, pēc izolēšanas no materiāla un ievietošanas organisma šūnā var no jauna veikt savu funkciju?
- 2) Pieņemot, ka *Cefetra* un *ACTI* Kopienā ievestajos sojas miltos ir patenta [...] 6. pretenzijā aprakstītā DNS sekvenca, un no tā pieņemot, ka direktīvas [...] 9. panta vai direktīvā, it īpaši 9. pantā, noteiktā bioloģiskā materiāla patenta aizsardzība liedz ar valsts patenta likumu (papildus) piešķirt absolūtu aizsardzību produktam (DNS) neatkarīgi no tā, vai DNS veic savu funkciju, un vai līdz ar to 9. pantā noteiktā aizsardzība ir uzskatāma par izsmelošu šajā pantā paredzētajā situācijā, ja produktā ietilpst ģenētiska informācija vai tas no tās sastāv, un produkts ir iekļauts materiālā, kurā ir iestrādāta ģenētiska informācija?
- 3) Vai atbildei uz iepriekšējo jautājumu ir būtiski, ka patents [...] tika lūgts un piešķirts (1996. gada 19. jūnijā), pirms tika pieņemta direktīva [...], un ka ar valsts patenta likumu šāda absolūta aizsardzība attiecīgajam produktam tika piešķirta pirms šīs direktīvas pieņemšanas?
- 4) Vai Tiesa, atbildot uz iepriekš minētajiem jautājumiem, var ņemt vērā *TRIPS* līgumu, it īpaši tā 27. un 30. pantu?”

III — Sākotnējie apsvērumi

14. Kā iepriekš redzams no isā faktu izklāsta, šīs lietas ietvaros *Monsanto* cēla prasību tikai pret Argentīnas izcelsmes sojas miltu importētājiem. Kā tam piekrist pati *Monsanto*, tas ir tādēļ, ka attiecīgajā valstī tā nevar to tiesiski darīt, jo tai tajā nav RR sojas patenta aizsardzības. Atšķirībā no Argentīnas citās sojas ražotājvalstīs, piemēram, Brazīlijā, šī sabiedrība, pateicoties ar patentu piešķirtajai aizsardzībai vai tāpēc, ka ar lauksaimniekiem noslēgtas vienošanās, — tieši pretēji — saņem noteiktu atlīdzību par tās izgudrojuma izmantošanu.

15. Tomēr jānorāda, ka izvēle ierobežot tiesvedību uzsākšanas iespēju Savienības teritorijā attiecībā tikai uz Argentīnas izcelsmes produktiem ir vienīgi sabiedrības *Monsanto* tirdzniecības politikas lēmums. Ja Tiesa atzītu, ka *Monsanto* Eiropas Savienības teritorijā

var aizstāvēt savas tiesības attiecībā uz Argentīnas izcelsmes sojas miltiem, pēc tam šai sabiedrībai nekas neliegtu aizstāvēt šīs pašas tiesības attiecībā uz citu valsu izcelsmes miltiem. Intelektuālā īpašuma tiesību izsmelšanas princips būtībā ir piemērojams tikai tad, kad ar patenta īpašnieka atļauju produkts tiek pirmo reizi ievests Eiropas Savienības teritorijā⁴.

16. Līdz ar to Tiesas interpretācijai būs jābūt vispārēji piemērojamai visos gadījumos, kad Savienības teritorijā tiks importēts produkts, kas radies trešā valstī ģenētiski modificēta auga pārstrādes rezultātā, attiecībā uz kuru būs izsniegts Eiropas Savienībā spēkā esošs patents.

4 — Aizsardzības līdzekļu izmantošanas princips ir pašsaprotams rezultāts līgumos (tagad LESD 34. un 35. pants) paredzētam kvantitatīvo ierobežojumu un pasākumu ar līdzvērtīgu iedarbību aizliegumam. Saskaņā ar šo principu patenta īpašnieks, kas ir atļāvis tirgū laist produktu, kura patents tam piešķir tiesības, pēc tam vairs nevar iebilst pret juridiskām darbībām (pārdošanu utt.), kas ir saistītas ar šo produktu. Faktiski saskaņā ar Tiesas teikto "patenttiesību būtība galvenokārt ir tajā, ka izgudrotājam tiek piešķirtas ekskluzīvas tiesības, kad produkts *nonāk pirmo reizi aprītē*" (1981. gada 14. jūlija spriedums lietā 187/80 *Merck, Recueil*, 2063. lpp., 9. punkts; mans izcēlums). Ar aizsardzības līdzekļu izmantošanas principa saistīto judikatūru Tiesa ir apstiprinājusi vairākos gadījumos: skat., piemēram, 1996. gada 5. decembra spriedumu apvienotajās lietās C-267/95 un C-268/95 *Merck un Beecham (Recueil)*, I-6285. lpp.). Attiecībā uz to, kā aizsardzības līdzekļu izmantošanas principa piemērošanas nolūkā laišana aprītē ārpus Savienības teritorijas tiek nošķirta no laišanas aprītē Savienības teritorijā, pēc analogijas skat. 1976. gada 15. jūnija spriedumu lietā 51/75 *EMI Records (Recueil)*, 811. lpp., 6.–11. punkts).

IV — Par pirmo prejudiciālo jautājumu

nolūkā katrs brīdis ir jāapskata atsevišķi. Minētā tiesību norma ir piemērojama tikai attiecībā uz tādu funkciju, kas tiek veikta “tagadnē”. Tādā situācijā, kurā netiek veikta funkcija, protams, nevar būt 9. panta pārkāpums, un tikai tad, kad tā [sekvence] atsāks veikt savu funkciju, varēs piemērot 9. pantā paredzēto aizsardzību.

A — Sākotnējie apsvērumi

17. Ar pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa lūdz Tiesu paskaidrot, vai tādā gadījumā, kāds ir pamata lietā, ar direktīvas 9. pantu tiek aizsargāta *Monsanto* nostāja arī tad, ja ģenētiskā sekvence neveic savu funkciju, bet tā ir to veikusi iepriekš vai arī, iespējams, var to veikt no jauna.

18. No pirmā acu uzmetiena jautājums varētu tikt interpretēts tādējādi, ka tas attiecas tikai uz direktīvas 9. pantā izmantoto darbības vārda laiku, kurā, kā redzams, minētā nodrošinātā aizsardzība ir paredzēta tikai tad, ja ģenētiskā informācija “veic savu funkciju”. Šajā gadījumā varētu tikai atbildēt, ka attiecīgais tiesību noteikums ir tagadnes formā un tādējādi pilnībā nav nozīmes tam, ka patentētā ģenētiskā sekvence savas funkcijas veica pagātnē vai arī, iespējams, tas vēl tikai notiks nākotnē⁵. Direktīvas 9. panta piemērošanas

19. Vairāki lietas dalībnieki, kas iesniedza apsvērumus, izņemot *Monsanto*, piedāvāja šādi atbildēt uz pirmo prejudiciālo jautājumu. Arī es, ja Tiesa nolemtu izskatīt šo jautājumu šauri, kā es to tikko minēju, piedāvātu tādu pašu atbildi uz iesniedzējtiesas jautājumiem.

20. Tomēr uzskatu, ka šī jautājuma šaura interpretācija ir kļūdaina un, lai atbilstīgi atbildētu iesniedzējtiesai, 9. pants ir jāinterpretē visas direktīvas un tajā paredzētās bioloģisko izgudrojumu patentu aizsardzības kontekstā. Turklāt nedrīkst aizmirst, ka gan rakstveida apsvērumos, gan tiesas sēdē *Monsanto* uzstāja uz faktu, ka, pēc tās uzskatiem, saskaņā ar patentu aizsardzību tās tiesības izriet nevis no direktīvas 9. panta, bet gan no “klasiskās” aizsardzības, kāda saskaņā ar tradicionālu patentu tiesību izpratni un pašas direktīvas izpratni ir piemērojama ģenētiskai sekvencai kā tādai. Citiem vārdiem sakot, *Monsanto* uzskata, ka tās prasības pieteikuma priekšmets Nīderlandes tiesā ir DNS sekvenca kā ķīmiska viela. *Monsanto* atzīst, ka tai nav nekādas prasības pret miltiem, un apstiprina, ka

5 — Faktiski tagadnes forma ir lietota visās direktīvas valodas versijās.

gadījumā, ja patentētā DNS vairs nebūtu mil-
tu sastāvā, tad tai nebūtu nekāda iemesla celt
prasību pret importētājsabiedrībām.

ir atrodams miltu sastāvā, kā arī faktiski tas ir
ticis importēts Savienības teritorijā.

B — *Uz mērķi balstīta patenta aizsardzība*

21. Līdz ar to jautājums, kurš jāatrisina, lai
pilnībā varētu atbildēt uz iesniedzējtiesas
uzdotajiem jautājumiem, ir, vai šis gadījums
attiecas uz klasiskās ģenētiskās informācijas
patentu aizsardzību kā tādu. Attiecīgi jāno-
saka, vai ģenētiskā informācija ir aizsargāta
kā ķīmiska sastāvdaļa arī tad, ja tā ir noteik-
ta veida “atlikums” produktā, kas iegūts tāda
bioloģiska produkta (šajā gadījumā sojas)
pārstrādes rezultātā, kurā sekvence veikusi
savu funkciju.

22. Varētu uzskatīt, ka šī problēma ir nenozi-
mīga un ka strīda priekšmets šajā gadījumā ir
tikai milti, nevis tajos ietvertais DNS kā tāds.
Šāds risinājums, manuprāt, tomēr nav apmie-
rinošs: faktiski no fiziskā skatu punkta nav
šaubu, ka DNS ir patenta priekšmets un tas

23. Izņemot *Monsanto* un Itālijas valdību,
visi pārējie lietas dalībnieki, kas iesnieguši ap-
svērumus, neieņēma nostāju attiecībā uz šo
specifisko problēmu, pat pēc tam, kad tiesas
sēdē tiem lūdza par to izteikties. To uzmanība
bija koncentrēta tikai uz miltiem.

24. Pēc *Monsanto* uzskatiem, kā redzams ie-
priekš, neatkarīgi no iespējamās miltu aizsar-
dzības (kuru attiecīgā sabiedrība neapstrīd),
patenta aizsardzība attiecas uz DNS sekvenci
kā tādu. Šī aizsardzība neizriet no direktīvas
9. panta, bet gan no tās vispārējiem notei-
kumiem, kas neskar valsts tiesisko patentu
regulējumu. Direktīvas 9. panta uzdevums ir
tikai noteiktos apstākļos paplašināt šo pama-
taizsardzību. Tomēr neatkarīgi no 9. panta
piemērojamības pamataizsardzība attiecībā
uz DNS kā tādu tik un tā turpinātu pastāvēt.

25. Savukārt pēc Itālijas valdības uzskatiem,
brīdī, kad DNS sekvence ir iekļauta citā mate-
riālā, klasiskā patenta aizsardzība mazinās un

vienīgā produktu aizsardzība, kas ir piemērojama, ja ir izpildīti priekšnosacījumi, ir 9. pantā paredzētā “ietvertu” produktu aizsardzība.

funkciju. Tā kā visi piekrīt, ka sojas miltos DNS sekvenču nevienu nekādu funkciju, jo tā ir tikai atlieka, šajā gadījumā nevar pamatoties uz 9. pantā paredzēto papildu aizsardzību.

26. Lai arī Itālijas valdības nostāja ir ļoti interesanta, es domāju, ka nevaru tai piekrist. Jānorāda, ka vispārēji direktīva *papildina* jau esošās patentu tiesības. Piemēram, šajā sakarā jānorāda uz tās astoto apsvērumu. Patiešām, pašas direktīvas 1. pantā ir paredzēts, ka valsts patentu tiesību regulējumu var grozīt, lai nodrošinātu to saderību ar attiecīgajiem Savienības tiesību noteikumiem. Tomēr tekstā nav nevienas norādes, kas pamatotu Itālijas valdības izvirzīto interpretāciju. Nedrīkst aizmirst, ka saskaņā ar patentu vispārējo tiesisko regulējumu fakts, ka kāds izgudrojums ir ievietots cita produkta sastāvā, principā nenozīmē, ka zūd tam atzītā aizsardzība.

28. Tomēr vēl jāpārbauda, vai, kā apgalvo *Monsanto*, ģenētiskā sekvenču pati par sevi tiek aizsargāta saskaņā ar vispārējiem tiesību noteikumiem patentu jomā. Problēma, kas it īpaši ir jāatrisina, ir saistīta ar to, ka jānosaka, kuros gadījumos patentēta DNS sekvenču tiek aizsargāta kā atsevišķs produkts.

27. Savukārt, manuprāt, nevar noliegt, ka direktīvas 9. pants ir tiesību norma, ar kuru tiek *paplašināta patentu aizsardzība*. Šis pants ir balstīts uz pieņēmumu, ka patentēts DNS tiek aizsargāts kā tāds un noteiktos apstākļos tam atzītā aizsardzība var tikt paplašināta arī uz to “materiālu”, kura sastāvā ir iekļauta šī DNS sekvenču, ar nosacījumu, ka tā veic savu

29. Uzskatu, ka saskaņā ar direktīvas tekstu un mērķi ģenētiskā sekvenču ir aizsargājama arī kā atsevišķs produkts tikai tad, ja tā veic savu funkciju, kuras dēļ tā tikusi patentēta. Manuprāt, citiem vārdiem sakot, direktīvu var interpretēt — un tā patiešām ir jāinterpretē — tādā nozīmē, ka Savienības teritorijā ģenētiskai sekvenču tiek piešķirta “uz mērķi balstīta” (“purpose-bound”) aizsardzība. Lai arī direktīvā nav skaidri noteikts, ka ģenētisko sekvenču aizsardzībai ir jābūt šādai, vairāki ar vispārējo biotehnoloģijas patentu sistēmu saistītie elementi norāda iepriekšminētās interpretācijas labā.

30. Pirmkārt, saskaņā ar vairākiem direktīvā paredzētiem tiesību noteikumiem, lai ģenētiskai sekvencai varētu piešķirt patentu, ir jāidentificē konkrēta sekvences veicamā funkcija. Šajā ziņā skat. 22.–24. apsvērumu, kā arī 5. panta 3. punktu. Patiešām, šie tiesību noteikumi attiecas uz patentējamību, nevis patentētā produkta aizsardzību, tomēr tajos ir svarīgas norādes, kas pierāda, ka Savienības likumdevējs uzskata, ka ģenētiskai sekvencai patentu jomā nav nekādas nozīmes, ja nav norādītas tās veicamās funkcijas.

31. Ļoti liela nozīme direktīvā ir tam, ka ģenētiskā sekvenca veic funkciju, kā rezultātā “atklājumu” var nošķirt no “izgudrojuma”. Kādas ģenētiskās sekvences identificēšana, nenorādot uz tās veicamo funkciju, ir tikai atklājums, kas kā tāds nav patentējams. Tieši pretēji — norāde uz sekvences veicamo funkciju pārveido to par izgudrojumu, kuru līdz ar to var aizsargāt ar patentu. Tomēr interpretācija, saskaņā ar kuru ģenētiskai sekvencai ir piemērojama patentu “klasiskā” aizsardzība, proti, aizsardzība, kas ir piemērojama *uz visām iespējamām pašas sekvences funkcijām*, pat uz tām, par kurām nav zināms brīdī, kad tiek pieprasīts patents, nozīmētu, ka patents tiek piešķirts attiecībā uz tādām funkcijām,

kuras nav zināmas tā pieprasīšanas brīdī. Citiem vārdiem sakot, pietiku lūgt piešķirt patentu attiecībā uz *vienu* ģenētiskās sekvences veicamo *funkciju*, lai iegūtu aizsardzību attiecībā *uz visām pārējām iespējamām* šīs pašas sekvences *funkcijām*. Manuprāt, šāda interpretācija ir pretēja patentu jomā noteiktajiem pamatprincipiem un tās rezultātā par patentējamu tiktu atzīts atklājums.

32. Tāpat nedrīkst aizmirst, ka principā patentu būtība ir patiesas apmaiņas esamība. No vienas puses, izgudrotājs publisko savu izgudrojumu, tādējādi ļaujot vispārējai publikai gūt no tā labumu, un apmaiņā pret to izgudrotājs uz noteiktu laiku iegūst ekskluzīvas tiesības uz šo izgudrojumu. Manuprāt, ja tādām izgudrojumiem kā ģenētiskā sekvence tiktu atzīta absolūta aizsardzība, kā arī ja patenta īpašniekam tiktu atzītas ekskluzīvas tiesības, kas būtu piemērojamas visām iespējamām sekvences izmantošanas iespējām, tostarp tām, uz kurām nebūtu norādīts un kuras nebūtu zināmas brīdī, kad tika iesniegts lūgums piešķirt patentu, tad tas būtu pret runā šim pamatprincipam, tādējādi patenta īpašniekam tiktu piešķirta nesamērīgi plaša aizsardzība.

33. Līdz ar to jānorāda, ka, ja piekristu *Monsanto* izvirzītajam apgalvojumam, direktīvas

9. pants kā patentu aizsardzības paplašinoša tiesību norma zaudētu savu lietderīgo iedarbību. Ja aizsardzība būtu piemērojama sekvencai kā tādai — arī tad, ja tā neveic savu funkciju —, nav saprotams, pamatojoties uz ko 9. pantā paredzēto aizsardzību vajadzētu pakārti piemērot attiecībā uz sekvenču veicamo funkciju. Neatkarīgi no tā praksē aizsardzība katrā ziņā tiek nodrošināta, jau pamatojoties uz to, ka ir sekvenca, kā tas ir šajā gadījumā. Tas, ka *Monsanto* prasa aizsargāt sekveni, nevis miltus, nemaina to, ka *in concreto* aizsardzība tāpat ir spēkā attiecībā arī uz miltiem.

34. Manuprāt, ja sekotu *Monsanto* izvērītajai interpretācijai, tad gala rezultātā biotehnoloģiskā izgudrojuma patenta īpašniekam tiktu atzīta pārāk plaša aizsardzība. Kā daži no lietas dalībniekiem uz to norādīja gan savos rakstveida apsvērumos, gan tiesas sēdē, faktiski nav iespējams noteikt, līdz kuram brīdim un kurā atvasināto produktu pārtikas aprites ķēdes brīdī vēl joprojām ir atrodamas ģenētiski modificēta auga sākotnējās DNS sekvenču pēdas. Tās ir tikai sekvenču, kas vairs neveic nekādu funkciju, bet to klātbūtne pati par sevi pakļauj nenosakāmu skaitu atvasināto produktu tās personas kontrolei, kura ir patentējusi auga ģenētisko sekveni. Kā Argentīnas valdība norādīja savā pamatojumā, kurš tikai daļā ir paradokss, — ja liellopu kuņģi varētu noteikt sekvenču pēdas, jo tas ticis barots ar produktiem, kas ir atvasināti no ģenētiski modificēta auga, tad arī attiecīgo liellopu

importu varētu uzskatīt par patenta īpašnieka tiesību pārkāpumu⁶.

35. Nav šaubu, ka *Monsanto* izgudrojumam nepiešķirtā aizsardzība Argentīnā ir nepamatota. Tomēr tādā pašā veidā un neatkarīgi no pamatojuma, kādēļ nav šīs aizsardzības, manuprāt, *Monsanto* ar savām darbībām cenšas vienu tiesisko regulējumu (proti, Savienības) izmantot, lai kompensētu citā tiesiskajā regulējumā (proti, Argentīnas) esošās problēmas. Tas, manuprāt, tomēr nav pieņemami. Fakts, ka *Monsanto* nevar Argentīnā iegūt adekvātu kompensāciju par savu patentu, nevar tikt novērsts, piešķirot tam paplašinātu aizsardzību Eiropas Savienībā.

36. Kā labi zināms, uz mērķi balstīta aizsardzība nav pilnīgs jaunums biotehnoloģisko izgudrojumu jomā. It īpaši direktīvā regulētajā jomā Francijas un Vācijas likumdevēji, kaut gan tikai attiecībā uz cilvēka ķermeņa ģenētiskajām sekvencēm, ir izvēlējušies šāda veida aizsardzību⁷. Arī Eiropas Parlaments ir

6 — To pašu varētu teikt, piemēram, tādu apģērbu ražošanas gadījumā, kurus ražo, izmantojot šķiedras, kas tiek iegūtas no ģenētiski modificētās kokvilnas augiem.

7 — Skat. Komisijas 2005. gada 14. jūlija ziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam COM(2005) 312, galīgā redakcija, "Patentu tiesību pilnveidošana un ietekme biotehnoloģiju un ģēnu inženierijas jomā" 2.1. punkts. Turklāt šajā dokumentā ir norādīts, ka direktīvā ir norādes, kas šajā sakarā nav pilnīgi skaidras.

pieņēmis rezolūciju, kurā tas apgalvo, ka ar cilvēka DNS saistītiem patentiem ir jābūt uz mērķi balstītai aizsardzībai⁸. Saskaņā ar pastāvīgo praksi ķīmisko vielu patentu jomā jau patentētu vielu jauna izmantošana ir patentējama, izdarot norādi uz citiem izmantošanas veidiem⁹.

materiāls vairojas, un iii) pastāvīgā veidā un notiekos apstākļos veic funkciju, kuras dēļ tā tikusi patentēta.

37. Šajā sakarā ir vajadzīgs paskaidrojums. Saskaņā ar aizsardzības modeli, kas ir balstīts uz mērķi, ģenētiskās sekvences patenta aizsardzības ierobežošana attiecībā uz tām funkcijām, saistībā ar kurām ticis iegūts patents, nenozīmē, ka aizsardzība tiek ierobežoti piemērota tikai uz tiem gadījumiem, kuros patentētais gēns ir “aktīvs”. Faktiski no bioloģiskā skatu punkta ir tādi gēni, kas ir aktīvi tikai noteiktos apstākļos, — piemēram, kā uz to tika norādīts tiesas sēdē — gēns, kas kādam augam piešķir noteiktu pretestību pret sausumu, var aktivizēties tikai tādā gadījumā, ja iestājas sausums. Tas ir skaidrs, ka direktīvas nolūkos fakts, ka gēns “veic funkciju” saskaņā ar 9. pantu, nenozīmē, ka tas ir “aktīvs”. Saskaņā ar direktīvu ģenētiska informācija “veic savu funkciju”, ja tā i) atrodas dzīvā materiālā, kurā tā ir iekļauta, ii) tiek pārnesta, ja dzīvais

38. Turklāt jāpiebilst, ka iepriekšējā punktā norādītajam skaidrojumam nav nozīmes šajā gadījumā, jo nav strīda par to, ka RR sojas augos attiecīgā ģenētiskā sekvence ir nepārtraukti “aktīva”.

C — Par miltos esošā DNS atlikuma raksturu

8 — Eiropas Parlamenta 2005. gada 26. oktobra ziņojums par biotehnoloģisko izgudrojumu patentiem (OV C 272 E, 440. lpp., 5. punkts).

9 — It īpaši tas ir raksturīgi farmācijas produktu jomā. Tā kā ārstniecības metodi kā tādu nevar patentēt (skat., piemēram, 53. pantu Konvencijā par Eiropas patentu piešķiršanu, kas parakstīta 1973. gada 5. oktobrī Minhenē, tās 2000. gadā grozītajā redakcijā), lai aizsargātu to sabiedrību intereses, kas aktīvi darbojas medicīnas pētniecības jomā, tika apstiprināta jau zināma produkta patentējamība, ja tas ir pavadzēts jauna veida izmantošanai (skat. Eiropas Patentu iestādes Apelāciju padomes paplašinātā sastāva 1984. gada 5. decembra nolēmumu lietā G 1/83, G 5/83 un G 6/83 *Bayer* u.c.). Turklāt šī pieeja tika pieņemta arī ārpus farmācijas jomas (skat. Eiropas Patentu iestādes Apelāciju padomes paplašinātā sastāvā 1989. gada 11. decembra nolēmumu lietā G 2/88 *Mobil*).

39. Iepriekšējos punktos norādītā risinājuma alternatīva varētu būt tāda, ka tiktu ņemts vērā apstākļi, ka importētajos sojas miltos patentētais DNS ir tikai atlieka, no kuras ir tikai palikušas pēdas un kuru līdz ar to nevar aizsargāt. No šī skatu punkta *Monsanto* prasības priekšmets faktiski būtu milti, nevis ģenētiskā sekvence. Pašas sekvences “klasiskā”

aizsardzība, kā apgalvo *Monsanto*, būtu tikai iegansts.

40. Tomēr, manuprāt, šāds risinājums nav iespējams. Direktīvā nav paredzēts neviens *de minimis* tiesību noteikums, ar kuru tiktu ierobežota vai izslēgta aizsardzība ģenētiskām sekvencēm, kuras no bioloģiskiem materiāliem atvasināto produktu sastāvā ir iekļautas dažādos daudzumos (un/vai ļoti mazos daudzumos)¹⁰. Citiem vārdiem sakot, šāda veida interpretācijas atzišana nozīmētu, ka tiktu noteikts kvantitatīvas mērvienības kritērijs (kādu daudzumu varētu ņemt par atskaites punktu?), kas nav paredzēts direktīvā un, visbeidzot, kura rezultātā palielinātos nenoteiktība. Ģenētisko sekvencu aizsardzības ierobežošana attiecībā uz mērķi, kura dēļ tās tikušas patentētas, manuprāt, no dažādiem skatu punktiem ir vēlamākais risinājums.

D — Secinājumi par pirmo jautājumu

41. Līdz ar to pirmā prejudiciālā jautājuma analīzes nobeigumā piedāvāju Tiesai uz to

10 — Skat. šajā pašā nozīmē Apvienotās Karalistes *High Court* 2007. gada 10. oktobra nolēmumu lietā, kas ir identiska tai, kura šobrīd tiek izskatīta iesniedzējtiesā. Attiecīgajā gadījumā tiesa liedza *Monsanto* iespēju bloķēt Argentīnas izcelsmes sojas miltu importu: *Monsanto/Cargill* [2007] EWHC 2257 (Pat) [89. punkts]. Šajā lietā *Monsanto* prasība tika noraidīta, pamatojoties uz apsvērumiem attiecībā uz patentu prasījumu paplašināšanu.

atbildēt, ka saskaņā ar direktīvas sistēmu ģenētisko sekvencu patentam nodrošinātā aizsardzība ir ierobežoti piemērojama vienīgi attiecībā uz tām situācijām, kurās ģenētiskā informācija attiecīgajā brīdī veic patentā aprakstītās funkcijas. Tas attiecas gan uz sekvenču aizsardzību kā tādu, gan uz to materiālu aizsardzību, kuros tā ir iekļauta.

V — Par otro prejudiciālo jautājumu

42. Ar otro prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai tāda valsts tiesību norma, ar kuru attiecībā uz biotehnoloģiskiem izgudrojumiem ir paredzēta plašāka patentu aizsardzība nekā tā, kura ir paredzēta direktīvā, ir pretēja šai direktīvai.

43. Citiem vārdiem sakot, ir jānosaka, vai biotehnoloģijas jomā direktīvā ir paredzēts izsmeltošs vai minimāls patentu tiesiskais regulējums. Faktiski pirmajā gadījumā tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru salīdzinājumā ar direktīvu tiktu paredzēta daudz plašāka aizsardzība, būtu prettiesisks, bet šāda aizsardzība varētu būt pieņemama gadījumā, ja direktīvā būtu paredzēts minimāls tiesiskais regulējums.

44. Jautājuma pamatpieņēmums, protams, ir tāds, ka ar valsts tiesisko regulējumu patenta īpašniekam tiesām tiek piešķirta tāda aizsardzība, kas ir plašāka par direktīvā noteikto aizsardzību. Šis ir jautājums, uz kuru ir jāatbild pašai valsts tiesai. Attiecīgi arī tādā gadījumā, ja Nīderlandes tiesiskais regulējums izskatās gandrīz identisks direktīvai, vismaz skatoties no pieņemtā teksta formulējuma, un tāpēc ir grūti noteikt, vai tiek piešķirta lielāka aizsardzība, šis pieņēmums, ka tā ir lielāka, ir jāpieņem šajā gadījumā.

45. Arī attiecībā uz otro jautājumu *Monsanto* ir norobežojusies no pārējiem lietas dalībniekiem, kuri iesniedza savus apsvērumus. Lai arī *Monsanto* uzskata, ka ar direktīvu katrā ziņā nevar tikt ierobežota valstu likumdevēju brīvība attiecībā uz šeit apskatāmo jautājumu, visi pārējie lietas dalībnieki šajā sakarā uzskata, ka direktīvai ir izsmeļoša regulējuma raksturs.

46. Sākotnējais apsvērumus, kuru uzskatu par vajadzīgu izskatīt, attiecas uz to — kā tas ir acīmredzami —, ka direktīvā paredzētais tiesiskais regulējums biotehnoloģisko izgudrojumu patentu jomā nav pilnīgs. Vairāki šīs jomas aspekti ir atstāti valsts likumdevēja ziņā. Turklāt šajā sakarā tam acīmredzams pierādījums ir lasāms direktīvas preambulas astotajā apsvērumā, kurā ir noteikta valsts tiesību noteikumu loma (un faktiski to centrālā loma).

47. Tomēr tas, ka regulējums nav pilnīgs, nenozīmē, ka tas nevarētu būt izsmeļošs. Tas ir pilnīgi iespējami, ka kāda Savienības tiesību norma neattiecas uz visiem aspektiem noteiktā nozarē, bet tā ir izsmeļoša attiecībā uz tām jomām, uz kurām tā attiecas. Šādā gadījumā valstu likumdevēju brīvība ir piemērojama tikai tajās jomās, attiecībā uz kurām Savienības likumdevējs nav lēmis¹¹.

48. Manuprāt, biotehnoloģisko izgudrojumu patentu situācija ir tieši tāda, uz kādu tika norādīts iepriekšējā punktā. Direktīvā paredzētais tiesiskais regulējums nav pilnīgs, bet tas ir jāuzskata par izsmeļošu jomās, uz kurām tas attiecas, kā rezultātā šajās jomās valsts tiesiskajā regulējumā nevar paredzēt tādu patentu aizsardzību, kas būtu plašāka par direktīvā paredzēto aizsardzību.

49. Ir vairāki iemesli, kas pamato šādu interpretāciju.

50. Pirmkārt, direktīvas pamatmērķis ir veicināt tirgu un konkurenci, ievērojot un aizsargājot patentu īpašnieku veiktos ieguldījumus. Tas izriet gan no direktīvas juridiskā

11 — Skat. 2002. gada 25. aprīļa spriedumu lietā C-52/00 Komisija/Francija (*Recueil*, I-3827. lpp., 19. punkts).

pamatojuma (tajā laikā Līguma 100.a pants, kas tagad ir LESD [Līgums par Eiropas Savienības darbību] 114. pants), gan no tās teksta (skat., piemēram, piecpadsmito apsvērumu). Manuprāt, pašsaprotami, ka īpaši plašu tiesību atzīšana patentu īpašniekiem potenciāli varētu būt pretrunā šim mērķim, jo saskaņā ar definīciju patents ir ekonomiskās brīvības ierobežojums¹².

51. Turklāt no dažu direktīvas apsvērumu teksta (it īpaši 3., 5., 6. un 7. apsvēruma) skaidri izriet, ka galvenās likumdevēja bažas ir nevis palielināt biotehnoloģisko izgudrojumu aizsardzību, bet gan izvairīties no atšķirībām esošajos tiesību aktos attiecīgajā jomā, kas varētu negatīvi ietekmēt tirdzniecību Savienībā. Acīmredzami direktīvas interpretācija, atbilstoši kurai tā ir tiesību norma, ar kuru tiek veikts vajadzīgais saskaņošanas minimums — kā rezultātā dalībvalsts pieņemtie tiesiskie regulējumi vēl vairāk atšķirtos —, būtu pretēja tās pamatmērķim. Dažādu aizsardzības līmeņu esamība attiecībā uz tiem pašiem patentiem Eiropas Savienības ietvaros gala rezultātā radītu trūkumus [aizsardzībā] un pašiem patentu īpašniekiem tas būtu neskaidrības iemesla avots.

12 — Skat. attiecībā uz līdzīgu gadījumu 2005. gada 15. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-281/03 un C-282/03 *Cindu Chemicals* u.c. (Krājums, I-8069. lpp., 39.744. punkts).

52. Turklāt jānorāda, ka direktīvā nav paredzēta nekāda skaidra norāde, no kuras varētu secināt, ka valstis var brīvi noteikt aizsardzību, kas būtu plašāka par tajā paredzēto. Kā it īpaši Apvienotās Karalistes valdība pareizi norādīja savos rakstveida apsvērumos, diezgan bieži šāda veida klauzula tiek iekļauta minimālās saskaņošanas tiesību normās¹³.

53. Turklāt parasti direktīvu, kurās noteikta minimālā saskaņošana, mērķis ir nodrošināt iepriekš nebijušu aizsardzību. Šajā gadījumā, tieši pretēji, problēma ir tā, ka likumdevējs centās atrisināt vai katrā ziņā pielāgot valstu tiesiskajos regulējumos esošās atšķirības attiecīgajā jomā¹⁴.

54. Turklāt nobeigumā jānorāda uz kādu svarīgu aspektu. Visparēji ideja par minimālo

13 — Skat., piemēram, Padomes 1985. gada 20. decembra Direktīvas 85/577/EKK par patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām (OV L 372, 31. lpp.), 8. pantu un Padomes 1998. gada 20. jūlija Direktīvas 98/59/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz kolektīvo atļaišanu (OV L 225, 16. lpp.) 5. pantu. Tāpat skat. iepriekš 11. zemsvitras piezīmē minēto spriedumu lietā Komisija/Francija, 18. punkts.

14 — Skat. tāpat 2001. gada 9. oktobra spriedumu lietā C-377/98 *Niederlande/Parlaments un Padome (Recueil, I-7079. lpp., 16. punkts)*. Skat. tāpat attiecīgā sprieduma 25. punktu, kurā Tiesa norāda, ka direktīvā tika paredzēti vairāki "precizējumi" un "atkāpes" valsts tiesiskajos regulējumos, kas tāpat neizskatās saderīgi ar ideju par minimālās saskaņošanas direktīvu, ar kuru parasti nosaka minimālās aizsardzības apmēru, atstājot dalībvalstīm rīcības brīvību attiecībā uz citiem aspektiem.

saskaņošanu nav īpaši piemērojama attiecībā uz patentiem. Parasti minimālās saskaņošanas tiesību normas tiek pieņemtas tādā kontekstā, kurā noteiktas personas attiecībā pret citām personām ir acīmredzami neizdevīgākā vai zemākā situācijā. Kā tipiskus piemērus var norādīt jau minētos gadījumus, kad patērētāji slēdz distances līgumus, vai darba ņēmēji tiek kolektīvi atlaisti¹⁵. Tas ir skaidrs, ka šādās situācijās šī paredzētā plašākā aizsardzība atbalsta vienu no personu klasēm, proti, tās personas, kuras atrodas vājākā pozīcijā.

56. Norādīto iemeslu dēļ piedāvāju Tiesai uz otro prejudiciālo jautājumu atbildēt, ka direktīva — jomās, uz kurām tā attiecas, — ir izsmeļošs tiesiskais regulējums, ar kuru tiek regulēta biotehnoloģiskā izgudrojuma aizsardzība Savienības teritorijā. Līdz ar to šī direktīva nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru attiecībā uz biotehnoloģiskiem izgudrojumiem tiek paredzēta aizsardzība, kas ir plašāka par direktīvā paredzēto.

VI — Par trešo prejudiciālo jautājumu

55. Savukārt patentu jomā situācija nav tik nepārprotama. Patentu “komerciālais” raksturs ekskluzīvu tiesību veidā, kuras tiek piešķirtas apmaiņā pret informācijas un zināšanu atklāšanu no zinātnieka puses, nenozīmē, ka ir kāda “daudz vājāka” persona vai persona, “kurai ir vairāk vajadzīga aizsardzība”. Pēc definīcijas patents ir juridisks instruments, ar kuru cenšas sasniegt līdzsvaru starp divām pretējām interesēm — no vienas puses, intereses atklāt un veicināt zināšanas un, no otras puses, intereses veicināt ieguldījumus un radošo izpausmi. Līdz ar to, pat ja direktīva tiek uzskatīta par tādu, ar kuru tiek piešķirta minimāla aizsardzība, nav skaidrs, kā labā tiks pieņemta “plašāka aizsardzība” valsts tiesiskajā regulējumā, jo tā varētu tikt pieņemta gan par labu patentu īpašniekiem, gan par labu ideju (un preču) brīvai aprītei.

57. Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa lūdz Tiesai paskaidrojumus par procedūru, kāda pēc direktīvas spēkā stāšanās ir jāievēro attiecībā uz patentu, kas tika piešķirts iepriekš, kad aizsardzība bija daudz plašāka par direktīvā paredzēto.

58. Arī šajā gadījumā tikai *Monsanto* apgalvo, ka patenta izsniegšanas datums var būt svarīgs, lai noteiktu aizsardzības apmēru. Tomēr tā izvirza pakārtotus argumentus gadījumā, ja Tiesa nolemtu neatzīt *Monsanto* nostāju attiecībā uz iepriekšējiem jautājumiem.

15 — Skat. 13. zemsvītras piezīmi.

59. Manuprāt, lai atbildētu uz jautājumu ir jāņem vērā divas premissas.

ka gadījumā, ja sekvenca piešķir šādu pretestību (līdz ar to veic savu funkciju), tad uz to ir piemērojama aizsardzība direktīvas izpratnē.

60. Pirmkārt, līdzīgi kā otrajā jautājumā ir jāsāk ar to, ka patentam piešķiršanas laikā faktiski bija plašāka aizsardzība nekā tā, kas izriet no direktīvas interpretācijas, lai arī nav pierādīts, ka tas tā patiešām ir.

63. Tomēr šajā gadījumā *Monsanto* prasa aizsardzību arī attiecībā uz sekvenci, kas neveic savu funkciju un kura kā atlikums ir ietverta nedzīvā materiālā (milti). Līdz ar to, ja Tiesa nolems, ka, nosakot aizsardzības apmēru direktīvas izpratnē, nav nozīmes datumam, kurā ticis iegūts patents, nekādā gadījumā netiktu samazināta *prasījumu priekšmeta* (sekvenca, kas rada noteiktu ietekmi) *aizsardzība*. Vienīgais, kas varētu mainīties, ir ar patentu paredzētās “papildu” aizsardzības paplašināšana.

61. Otrkārt, lai arī jautājums ir formulēts diezgan plaši, tas ir jāizskata tikai konkrētās iesniedzējtiesā izskatāmās tiesvedības ietvaros. Citiem vārdiem sakot, jautājums ir jāsaprot tādā nozīmē, ka attiecīgajā lietā ir skaidri noteikti fakti strīdam, kas notiek starp *Monsanto* — sabiedrību, kas ir Eiropas patenta īpašniece attiecībā uz RR soju, — un sabiedrībām, kuras Argentīnas izcelsmes sojas miltus importē uz Nīderlandi.

64. Manuprāt, šajā gadījumā nav nozīmes patenta piešķiršanas datumam. Arī šajā gadījumā, tāpat kā attiecībā uz iepriekšējiem prejudiciālajiem jautājumiem, direktīvā nav atrodamā nepārprotama atbilde. Tomēr ir vairāki elementi, kas norāda uz iepriekš izteikto viedokli.

62. No iepriekš norādītās otrās premissas izriet kāds ļoti svarīgs apstāklis. Tas, ko apgalvo *Monsanto*, nav tikai vienkārša patenta aizsardzība, kas atbilstu RR sojai raksturīgās ģenētiskas sekvenca patenta pieteikumā norādītajām prasībām. Prasījumi faktiski attiecas uz ģenētisko sekvenci, kuras mērķis ir piešķirt glifosāta pretestību. Tagad nav šaubu,

65. Pirmkārt, direktīvā nav paredzēta nekāda pārejas tiesību norma. Ja likumdevēja nodoms būtu bijis aizsargāt agrāk iespējami

piešķirtus patentus, tad attiecībā uz to droši vien tiesiskā regulējuma tekstā būtu paredzēti īpaši noteikumi.

66. Otrkārt, jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru pienākums valsts tiesības interpretēt saskaņā ar Savienības tiesībām tāpat attiecas uz tām valsts tiesību normām, kas tika pieņemtas pirms attiecīgo Savienības tiesību normu pieņemšanas¹⁶. Šis nav tas gadījums, kurā iespējamā iepriekš pieņemto tiesību normu interpretācija varētu radīt sekas kriminālatbildības jomā, jo tādā gadījumā šāda interpretācijas metode būtu nepieņemama¹⁷.

67. Treškārt, kā iepriekš norādīts, jāatceras, ka galvenais direktīvas izstrādes mērķis ir veicināt tirgu un konkurenci Savienības teritorijā. Šajā kontekstā jānorāda, ka tāda direktīvas interpretācija, saskaņā ar kuru tiktu atļauta dažāda patenta aizsardzības interpretācija atkarībā no to izdošanas datuma, rada problēmas. Šāda tiesību normas interpretācija faktiski varētu radīt būtiskas problēmas brīvai preču aprītei un efektīvai kopējā tirgus

istenošanai attiecīgajā jomā. It īpaši tiktu būtiski samazināta tiesiskā drošība, ja patenta precīzs ietvars tiktu definēts nevis saskaņā ar prasījumiem, pamatojoties uz kuriem tas tika izsniegts, bet gan atkarībā no tā izsniegšanas datuma. Tāpat šādas interpretācijas rezultātā nebūtu ņemts vērā, ka šāda “plaša” interpretācija labākajā gadījumā ir iespējama tikai dažu dalībvalstu tiesiskajā regulējumā un to tiesiskuma direktīvas izpratnē atzišana nozīmētu, ka līdz brīdim, kamēr nebeigtos to patenta spēkā esamība, kas bija spēkā direktīvas spēkā stāšanās brīdī, daudzās dalībvalstīs vēl vairākus gadus varētu līdzāspastāvēt dažāda apmēra aizsardzība.

68. Līdz ar to piedāvāju Tiesai uz trešo jautājumu atbildēt tādējādi, ka atbildes uz iepriekšējiem prejudiciālajiem jautājumiem neietekmē apstākļi, ka patents tika izsniegts pirms direktīvas spēkā stāšanās brīža.

VII — Par ceturto prejudiciālo jautājumu

69. Ar ceturto prejudiciālo jautājumu Tiesai ir lūgts noteikt, vai, atbildot uz trīs iepriekšējiem

16 — Skat. 1990. gada 13. novembra spriedumu lietā C-106/89 *Marleasing* (*Recueil*, I-4135. lpp., 8. punkts), 2006. gada 4. jūlija spriedumu lietā C-212/04 *Adeneler* u.c. (Krājums, I-6057. lpp., 108. punkts) un 2008. gada 24. jūnija spriedumu lietā C-188/07 *Commune de Mesquer* (Krājums, I-4501. lpp., 84. punkts).

17 — Skat. 2005. gada 16. jūnija spriedumu lietā C-105/03 *Pupino* (Krājums, I-5285. lpp., 45. punkts).

jautājumiem, var atsaukties uz *TRIPs* līgumu, it īpaši tā 27. un 30. pantu.

70. Uzreiz jānorāda, ka piekritu visu lietas dalībnieku, izņemot *Monsanto*, šajā sakarā izvirzītajiem apsvērumiem, saskaņā ar kuriem *TRIPs* līgums nekādi nevar ietekmēt uz pirmajiem trijiem jautājumiem dotās atbildes. It īpaši, manuprāt, mana ieteiktā direktīvas interpretācija nav pretēja iepriekš minētajiem *TRIPs* līguma noteikumiem.

71. Katrā ziņā vispirms jāatgādina, ka direktīvas 1. pantā ir skaidri noteikts, ka tā neskar dalībvalstu saistības, kas izriet no *TRIPs* līguma. Līdz ar to likumdevējs ir uzskatījis, ka nav nesaderības ar attiecīgo starptautisko nolikumu un katrā ziņā 1. pantā skaidri minētā drošības klauzula nozīmē, ka dalībvalstij nekādā ziņā nevar pārņemt direktīvas pārkāpumu, ja tā ar savu rīcību cenšas izpildīt *TRIPs* līguma ievaros uzņemtās saistības.

72. Šajā kontekstā ir skaidrs, ka visefektīvākais interpretācijas instruments, lai izvairītos no direktīvas iespējamās nesaderības ar *TRIPs* līgumu, ir iespēju robežās interpretēt direktīvu saskaņā ar attiecīgajā nolīgumā

paredzēto. Turklāt vispārēji jāatgādina, ka, no vienas puses, Tiesas pastāvīgajā judikatūrā nav paredzēta iespēja kādas Savienības tiesību normas tiesiskumu vērtēt pēc PTO nolīgumu skalas¹⁸, bet, no otras puses, tajā ir apstiprināta vajadzība izvairīties no iespējamajiem konfliktiem, pamatojoties uz saskaņotās interpretācijas principu¹⁹.

73. Līdz ar to rodas jautājums, vai iepriekšējos punktos ieteiktā direktīvas interpretācija varētu būt pretēja *TRIPs* līgumā paredzētajam. Manuprāt, šādas nesaderības nav.

74. *TRIPs* līguma noteikumos nav nekādas norādes pret tādu aizsardzību, kura būtu balstīta uz ģenētisko sekvenču patentu mērķi.

75. *TRIPs* līguma 27. pants tikai un vienīgi attiecas uz patentspēju. Šajā gadījumā nerodas nekādas patentspējas problēmas, jo netiek apšaubīts, ka *Monsanto* ir tiesības — kuras

18 — Tiesa ir apstiprinājusi, ka Savienības tiesību akta tiesiskumu, pamatojoties uz PTO dibināšanas līgumu, var pārbaudīt tikai tajā gadījumā, ja Kopiena "ir gribējusi izpildīt noteiktu pienākumu, ko tā uzņēmusies PTO ietvaros, vai gadījumā, ja Kopienas tiesību akts atsauca uz konkrētām PTO līgumu normām" (2003. gada 30. septembra spriedums lietā C-94/02 P *Biret & Cie/Padome, Recueil*, I-10565. lpp., 55. un 56. punkts un tajos minētā judikatūra).

19 — Skat. 2000. gada 14. decembra spriedumu apvienotajās lietās C-300/98 un C-392/98 *Dior u.c. (Recueil, I-11307. lpp., 47. punkts)* un 2007. gada 11. septembra spriedumu lietā C-431/05 *Merck Genéricos — Produtos Farmacéuticos* (Krājums, I-7001. lpp., 35. punkts).

jau faktiski ir izmantotas — patentēt ģenētisko sekvenču, kura soļi piešķir glifosāta pretestību. Jautājums, par kuru strīdas lietas dalībnieki, attiecas tikai uz izgudrojumam piemērojamās aizsardzības apmēru.

apmēru *TRIPs* līguma 30. panta izpratnē, manuprāt, tā katrā ziņā ir pilnīgi pieņemama. Faktiski saskaņā ar minēto 30. pantu tiek pieprasīts, lai izņēmumi būtu “ierobežoti” un lai ar tiem netiktu liegta izgudrojuma “parastā izmantošana”. Patiešām, ģenētiskās sekvenču aizsardzības nodrošināšana tikai attiecībā uz tādu izmantošanu, saistībā ar kuru tā tikusi patentēta, protams, neierobežo izgudrojuma parasto patentu pieteikumā aprakstīto izmantošanu. Būtībā aizsardzība pēc definīcijas netiek piemērota uz nākotnē iespējamiem un neparedzamiem izmantošanas veidiem (kurus katrā ziņā varētu patentēt pirmā patenta īpašnieks, ja to atklāj) vai — kā šajā gadījumā — darbības, kas ir saistītas ar sākotnējā produkta pārveidi, kuras kontekstā ģenētiskā sekvenču veids neveic nekādu savu funkciju.

76. Tāpat nerodas problēmas saistībā ar 30. panta saderību, kurš attiecas uz patentu īpašniekiem piešķirto ekskluzīvo tiesību iespējamiem izņēmumiem. Faktiski uz mērķi balstītas aizsardzības piešķiršana nenozīmē, ka tiek paredzēti patentu aizsardzības apmēra *izņēmumi* — tas, kas tiek definēts šauri, ir drīzāk pašu tiesību *apmērs*, kas tiek atzītas attiecībā tikai uz tiem izmantošanas veidiem, kuri ir norādīti patenta pieprasījumā. *TRIPs* līgumā nav paredzēta prasība atzīt ģenētisko sekvenču “absolūto” aizsardzību, proti, attiecībā uz visiem iespējamiem izmantošanas veidiem, tostarp uz iepriekš neparedzamiem un nākotnē iespējamiem.

77. Turklāt, pat ja absurda pēc uzskatītu, ka uz mērķi balstīta ģenētisko sekvenču patentu aizsardzība ierobežo patentu aizsardzības

78. Līdz ar to piedāvāju uz ceturto prejudiciālo jautājumu atbildēt tādējādi, ka *TRIPs* līgumā paredzētie tiesību noteikumi saskaņā ar interpretāciju, kas norādīta atbildēs uz iepriekšējiem prejudiciāliem jautājumiem, nav pretrunā direktīvas tiesību noteikumiem.

VIII — Secinājumi

79. Ņemot vērā iepriekš minēto, piedāvāju Tiesai uz *Rechtban's-Gravenhagek* [Hāgas apgabaltiesas] iesniegtajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 6. jūlija Direktīvas 98/44/EK par izgudrojumu tiesisko aizsardzību biotehnoloģijā sistēmā ģenētiskās sekvenču patentam piešķirtais aizsardzības apmērs ir attiecināms tikai uz situācijām, kurās ģenētiskā informācija konkrētajā brīdī veic patentā aprakstīto funkciju. Tas arī attiecas uz sekvenču aizsardzību kā tādu un to materiālu aizsardzību, kurā tā ir iekļauta.

Direktīva attiecībā uz jomām, kuras tā regulē, ir izsmelošs biotehnoloģisko izgudrojumu aizsardzības regulējums Savienības teritorijā. Tādējādi tā nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru biotehnoloģiskiem izgudrojumiem tiek piešķirta plašāka aizsardzība nekā tā, kas paredzēta direktīvā.

Atbildes uz iepriekšējiem prejudiciālajiem jautājumiem neietekmē apstākļi, ka patents tika izsniegts pirms direktīvas spēkā stāšanās brīža.

TRIPs līgumā paredzētie tiesību noteikumi saskaņā ar interpretāciju, kas norādīta atbildēs uz iepriekšējiem prejudiciāliem jautājumiem, nav pretrunā direktīvas tiesību noteikumiem.